

Verplaatst de grens van het Waddendistrict zich in zuidelijke richting?

door

C. SIPKES (Rockanje)

Deze vraag hebben MENNEMA & VAN OOSTSTROOM in 1974 gesteld naar aanleiding van een vondst van *Empetrum nigrum* dicht bij Egmond-Binnen, dus veel zuidelijker dan de oude bekende grens tussen Wadden- en Duindistrict bij Bergen. Ik meen dat de vraag met nadruk bevestigend kan worden beantwoord. Tot voor enkele jaren kwam ik geregeld op het Russenduin bij Bergen aan Zee, even ten noorden van de bewuste grenslijn en ik heb de verplaatsing van deze lijn naar het zuiden goed kunnen volgen.

De eerste keer, dat ik in die omgeving kwam, was in juli 1911 op een excursie van de KNNV-afdeling Haarlem onder leiding van Jac. P. Thijsse en Mej. C. Cool. We vonden toen ten noorden van de lijn, dicht bij zee, een vallei vol met *Gymnadenia conopsea*, *Epipactis palustris* en als ik mij goed herinner ook *Parnassia palustris* en *Pyrola rotundifolia*, dus niet de kalkschuwe *Pyrola minor*. Deze laatste was, samen met *Calluna vulgaris*, *Erica tetralix* en *Empetrum nigrum* iets noordelijker aanwezig. Ten oosten van het Russenduin, dus nog ten noorden van de bewuste lijn, vonden we later nog *Neottia nidus-avis* en *Dactylorhiza maculata* subsp. *fuchsii* en, waar de trambaan lag, *D. incarnata*. In het noorden van de Verbrande Pan waren ook *Neottia nidus-avis*, *Gentianella campestris* en *Corallorhiza trifida* aanwezig, de laatste in meer dan 100 exx.

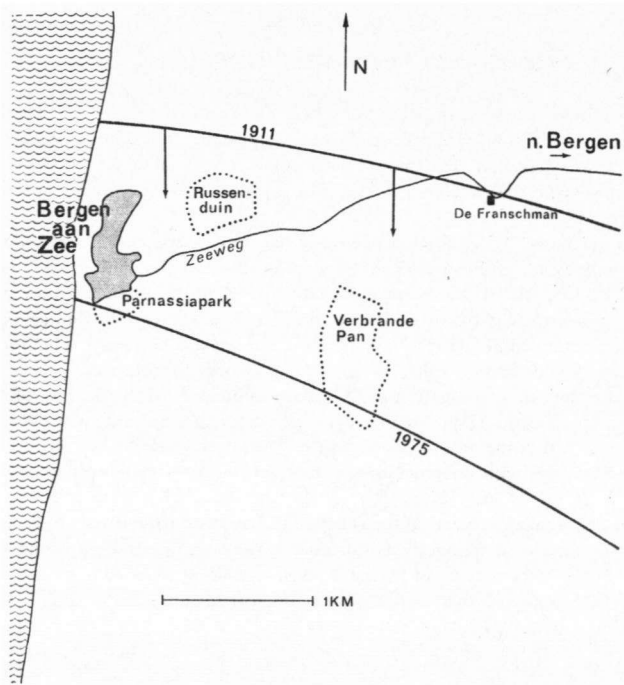

Fig. 1. De verschuiving van de grens tussen het Waddendistrict en het Duindistrict in de periode 1911—1975.

Empetrum nigrum en *Pyrola minor* zijn in zuidelijke richting opgerukt in het dennenbos van het Russenduin en *Calluna vulgaris* heeft zich daar op een noordhelling gevestigd, later ook tot in de Verbrande Pan. *Goodyera repens*, die de voorkeur geeft aan zure tot neutrale humus kwam via het Russenduin tot halverwege de Verbrande Pan; *Sarothamnus scoparius* vestigde zich ook ver naar het zuiden.

Dactylorhiza maculata subsp. *fuchsii* heeft het lang uitgehouden in het Kraaienbos, in het noorden van de Verbrande Pan, maar daar kunnen de vele vogels, die er in de bomen overnachten, met hun kalkrijke mest aan hebben meegeholpen. Intussen is daar de zuurminnende *Maianthemum bifolium* verschenen, vreemd genoeg is een steeds groter wordende „heksenkring”.

Het verdwijnen van kalkminnende en het verschijnen van kalkschuwe plantesoorten kan worden beïnvloed door de daling van het grondwater. DOING (1974) wijst er op, dat daling van het grondwater de ontkalking stimuleert. Dr. M. J. Adriani (mond. mededeling) heeft later een lager kalkgehalte aangetroffen op plekken, waar omstreeks 1920 Prof. Dr. Bijhouwer het kalkgehalte had bepaald. Niet alleen in de duinvalleien, maar ook op de duintoppen is de kalkgrens in zuidelijke richting verplaatst. Daar kan het grondwater geen invloed op de ontkalking hebben uitgeoefend.

De afstand van de verplaatsing van de districts grens naar het zuiden sinds 1911 schat ik op 1-1½ km (zie fig. 1). De grens ligt nu meer NW-ZO: vanaf het midden van de Verbrande Pan naar Bergen aan Zee, want het Parnassiapark aldaar vertoont nog geen ont kalking en moet dus tot het Duindistrict worden gerekend. Dichter bij het

strand is ook elders in het Waddendistrict meer kalk aanwezig (schelpgruis) dan meer naar het oosten, zoals een analyse van de Nederlandse Aardolie Maatschappij bij De Groote Keeten, N. van Callantsoog, heeft aangetoond.

Een aantal soorten trekt zich van de ontkalking niets aan: *Rosa pimpinellifolia*, *Quercus robur*, *Pinus nigra* subsp. *nigra* en de in Bergen aan Zee veel aangeplante *Rosa rugosa*. Een nauwkeurig onderzoek zal over het bovenstaande meer aan het licht kunnen brengen.

Literatuur

DOING, H., 1974. Landschapsoecologie van de duinstreek tussen Wassenaar en IJmuiden. Med. Landbouwhogeschool Wageningen 74-12.

MENNEMA, J. & S. J. VAN OOSTSTROOM, 1974. Nieuwe vondsten van zeldzame planten in Nederland, hoofdzakelijk in 1973. *Gorteria* 7(5), p. 65-83.

Summary

MENNEMA & VAN OOSTSTROOM (1974) suggested that the border between the plantgeographical Wadden and Dune districts has moved southwards. The author supports this suggestion from personal observations over the last 60 years.